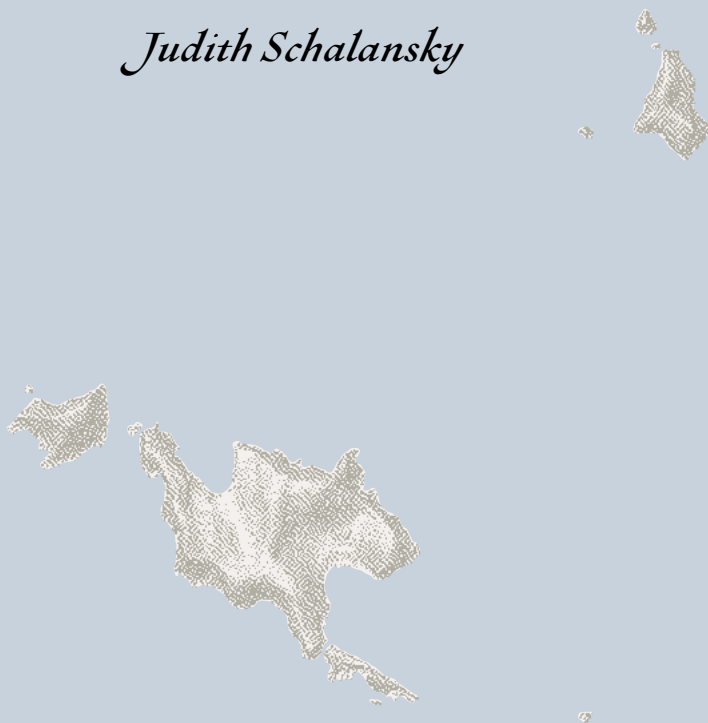

ATLAS *WYSP* ODLEGŁYCH

Judith Schalansky

*Pięćdziesiąt wysp,
na których nigdy nie byłam
i nigdy nie będę*

Dwie Siostry

Judith Schallansky

ATLAS
WYSP
ODLEGŁYCH

z języka niemieckiego przełożył

Tomasz Ososiński

*Pięćdziesiąt wysp,
na których nigdy nie byłam
i nigdy nie będę*

**Dwie Siostry
Warszawa 2022**

PRZEDMOWA

Raj jest wyspą. Piekło też 6

OCEAN ARKTYCZNY

Wyspa Samotności 26 *Wyspa Niedźwiedzia* 28 *Wyspa Rudolfa* 30

OCEAN ATLANTYCKI

St Kilda 34 *Wyspa Wniebowstąpienia* 36 *Brava* 38
Annobón 40 *Wyspa Św. Heleny* 42 *Trindade* 44 *Wyspa Bouveta* 46
Tristan da Cunha 48 *Thule* 50

OCEAN INDYJSKI

Wyspa Św. Pawła 54 *Południowe Wyspy Keelinga* 56 *Possession* 58
Diego Garcia 60 *Amsterdam* 62 *Wyspa Bożego Narodzenia* 64 *Tromelin* 66

OCEAN SPOKOJNY

Napuka 70 *Rapa Iti* 72 *Robinson Crusoe* 74 *Howland* 76
Macquarie 78 *Fangataufa* 80 *Wyspa Atlasowa* 82 *Taongi* 84
Norfolk 86 *Pukapuka* 88 *Wyspa Antypodów* 90 *Floreana* 92
Banaba 94 *Wyspa Campbella* 96 *Pingelap* 98
Wyspa Wielkanocna 100 *Pitcairn* 102 *Semisopochnoi* 104
Wyspa Clippertona 106 *Raoul* 108 *Socorro* 110 *Iwo Jima* 112
Wyspa Św. Jerzego 114 *Tikopia* 116 *Pagan* 118
Wyspa Kokosowa 120 *Takuu* 122

OCEAN ANTARKTYCZNY

Laurie 126 *Wyspa Zwodnicza* 128
Wyspa Franklina 130 *Wyspa Piotra I* 132

GLOSARIUSZ 134 INDEKS 136

RAJ JEST WYSPĄ. PIEKŁO TEŻ

W DZIECIŃSTWIE bardzo lubiłam atlasy. I jak przystało na ich wielbicielkę, oczywiście nigdy nie byłam za granicą. Nie mogłam się nadziwić, że dziewczynka z mojej klasy urodziła się – tak miała napisane w legitymacji – w Helsinkach. H-e-l-s-i-n-k-i – te osiem liter było kluczem do innego świata; do dziś z podziwem patrzę na Niemców urodzonych na przykład w Nairobi albo w Los Angeles, czasem wręcz im nie dowierzam. Równie dobrze mogliby twierdzić, że pochodzą z Atlantydy, Thule albo Eldorado. Wiem oczywiście, że Nairobi i Los Angeles naprawdę istnieją. Można je przecież znaleźć na mapach. Ale wciąż nie mogę pojąć, że ktoś rzeczywiście mógł tam *być* albo wręcz *przyjść na świat*.

PRAWDOPODOBNIEM DŁATEGO tak bardzo lubiłam atlasy, że linie, kolory i nazwy zastępowały mi prawdziwe miejsca, których nie mogłam zobaczyć. I nic się nie zmieniło, gdy zmieniło się wszystko: gdy podróże po świecie zaczęły być możliwe, a mój rodzinny kraj z jego dokładnie wyznaczonymi i wyczuwalnymi granicami zniknął z mapy świata.

Przyzwyczaiłam się już do podróży palcem po mapie, do odkrywania dalekich krajów w salonie rodziców, do obcych nazw wymawianych półgłosem. *Atlas dla każdego* – tak nazywał się pierwszy atlas w moim życiu. Jak każdy atlas, również ten naznaczony był ideologią, świadczyła o tym niezbita rozkładówka z mapą świata, na której RFN i NRD leżały na dwóch różnych stronach. Między dwoma niemieckimi krajami nie było żadnego muru ani żelaznej kurtyny, tylko biały, błyszczący,

nieprzebyty pasek papieru. O tym, że w zachodnioniemieckich atlasach szkolnych tymczasowy charakter NRD zaznaczany był linią przerywaną i tajemniczym skrótem „SBZ” (Sovietische Besatzungszone – Radziecka Strefa Okupacyjna), dowiedziałam się dużo później, kiedy z zachodniego atlasu Dierckego musiałam uczyć się na pamięć rzek i gór dwakroć nagłe większej ojczyzny.

Straciłam wtedy zaufanie do map politycznych, na których państwa przypominają kolorowe ręczniki rozłożone na niebieskim oceanie. Takie mapy szybko się dezaktualizują i można się z nich dowiedzieć jedynie, kto w danej chwili zarządza tą czy inną kolorową plamą.

DUŻO WIĘCEJ WIDAĆ na mapach, na których natura jest jeszcze nieupaństwowiona, wszędzie podobna niezależnie od wyznaczonych przez człowieka granic. Na mapach fizycznych lądy rozbłyskują różnymi kolorami, od ciemnej, nizinnej zieleni po wysokogórską czerwień lub polarną biel lodowców, morza zaś wszystkimi odcieniami błękitu – nie dbając o wydarzenia historyczne.

Oczywiście nawet takie mapy poskramiają dziką naturę, za pomocą bezlitosnych uogólnień upraszczając rozmaitość prawdziwej geografii, zastępując ją umownymi znakami i decydując arbitralnie, czy dany kilka drzew jest już lasem albo czy pewien ludzki szlak oznaczony zostaje jako ścieżka, czy jako polna droga. Autostrady są na mapach nieproporcjonalnie szerokie, milionowe miasto niemieckie oznacza się tym samym kwadratem co

podobnej wielkości miasto w Chinach, a arktyczną zatokę tym samym kolorem niebieskim co zatokę na Pacyfiku, bo obie są równie głębokie. I nie ma znaczenia, że pierwsza z nich pełna jest gór lodowych.

Mapy są abstrakcyjne i zarazem konkretne – przy całym swoim obiektywizmie wcale nie oferują odbicia rzeczywistości, lecz jedynie jej śmiałą interpretację.

LINIE grają przy tym bardzo różne role (niczym aktorzy kabaretowi) – pod postacią chłodnej matematycznej siatki południków i równoleżników tną bezlitośnie lądy i wody lub jako organiczne poziomice znaczą góry, doliny i głębiny morskie i razem z cieniowaniem dbają o to, by Ziemia zachowała cielesność.

Pewnego dnia, gdy w Bibliotece Państwowej w Berlinie po raz pierwszy zobaczyłam rodzaj atlasu pornograficznego – globus, na którym przestrzennie odwzorowane głębiny Rowu Mariańskiego i górskie pasma Himalajów miały kształt obsceniczny – uświadomiłam sobie, że ruch palca podróżującego po mapie może budzić również skojarzenia erotyczne.

Oczywiście globus lepiej przybliża kształt Ziemi niż zbiór map w atlasie, a poza tym może w pokoju młodej osoby wytworzyć nastrój tęsknoty i melancholii. Kształt kuli jest jednak równie genialny, co zwodniczy. Pozbawiona oparcia Ziemia nie posiada brzegów, nie ma góry ani dołu, początku ani końca i daje się oglądać zawsze tylko z jednej strony.

W ATLASIE natomiast Ziemia może być w całości widoczna i płaska – jak przez całe stulecia, zanim podróżnicy i odkrywcy nadali obiecującym białym plamom niezbadanych terenów zdecydowane kształty i nazwali je, a także poskromili potwory morskie i przedziwne monstra kłębiące się na marginesach map świata. W końcu zniknął również wielki zmyślony kontynent na południowej półkuli, którego nazwa – *Terra Australis Incognita* – kryła w sobie podwójny błąd: bo jeśli ląd był nieznany, to jak mógł zostać nazwany?

Gdy chcemy pokazać cały świat, pojawiają się trudności, których nie da się rozwiązać w sposób zadowalający. Wszystkie projekcje zniekształcają świat, który ukazują. Przestają się zgadzać albo odległości, albo kąty, albo stosunki powierzchni. Mamy więc na przykład równokątne odwzorowanie bezwstydnie zniekształcające stosunki powierzchni, na którym drugi co do wielkości kontynent afrykański jest równie duży jak największa na świecie wyspa Grenlandia, w rzeczywistości czternastokrotnie od niego mniejsza. Krótko mówiąc, nie jest możliwe dokonanie projekcji zakrzywionej powierzchni Ziemi na płaszczyznę w taki sposób, by obraz był wierny jednocześnie pod względem powierzchni, długości i kątów. Dwuwymiarowa mapa świata jest kompromisem, w jej ramach kartograf próbuje stworzyć coś pomiędzy przesadnie upraszczającą abstrakcją a plastycznym odwzorowaniem Ziemi. Ostatecznie chodzi o to, by chwycić świat, odwrócić go ku północy i objąć wzrokiem niczym Bóg. Ten rzekomo obiektywny obraz świata uznaje się za naukowy i prawdziwy, a ziemskie pla-

nisfery są bez wahania nazywane „mapami świata”, jakby nie istniało nic takiego jak Układ Słoneczny czy Wszechświat. Należałoby mówić raczej o „mapach Ziemi”. Geografia znaczy przecież: opisywanie Ziemi!

KILKA LAT TEMU moja profesor od typografii pokazała mi ogromną księgę, którą trzymała w wielkiej szafie na mapy. Widziałam już wcześniej kilka rzeczy z jej kolekcji: historyczne sztambuchy z wierszami, kolorowane akwarelę rysunki kokard, kiełbas i torcików oraz od dawna już nieaktualne wydanie kompendium pod bardzo obiecującym tytułem (trudno o bardziej obiecujący) *Powiem Ci wszystko*. Nie było w tym fałszywej skromności: w tomie obok ilustracji pokazującej wszystkie możliwe sposoby noszenia brody znajdował się schemat ludzkiego uzębienia, a po zestawieniu dat soborów powszechnych następowała tabela najważniejszych zamachów w czasach nowożytnych, co pozwoliło nadać jednej z kolumn księgi wspaniały tytuł „Sobory/zamachy”.

Teraz jednak profesor wyjęła z pomiętej bibułki wielki, obłożony w marmurkowy papier foliał, który przyćmił nawet *Powiem Ci wszystko*. Jego strony były gładkie i poźółkłe, a każda pełna geometrycznych konstrukcji, krzyży, ramek, linii prostych, podwójnych, potrójnych, przerywanych i ciągłych, cienkich, kursywnych i ozdobnych liter, skrótów, strzał i symboli, kolorowanych akwarelę i delikatnie zakreskowanych pól. Wszyscy bohaterowie kartograficznych opowiadań zostali tam wypisani i przeciwiczeni, nawet czarno-białe, kreskowane brzegi i skale odwzorowania.

W niektórych miejscach pociągnięcia pióra zdawały się jeszcze trochę niezręczne, inne strony wyglądały tak doskonale, jakby nie zostały zapisane ludzką ręką. Tom był zbiorem rysunków topograficznych z czasów szkolnych pewnego francuskiego kartografa, z lat 1887–1889, jak oznajmiały ozdobne wersaliki na stronie tytułowej.

W tylnej wyklejce odkryłam pojedynczą małą kartkę. Była to mapa jakiejś wyspy, w ramce, z rysunkiem udającym zagięcie w lewym dolnym rogu, ale bez skali i opisu. Na tej niemej, bezimiennej wyspie wznosił się spory masyw górski pokolorowany brązową akwarelą, w dolinach zaś widać było małe jeziora i rzeki pełnzące w stronę morza, które oznaczone zostało tylko niebieskim konturem linii brzegowej.

Pomyślałam, że kartograf musiał narysować tę wyspę, zanim mógł wyruszyć w stronę stałego lądu, i nagle uświadomiłam sobie, że wyspy są przecież tylko małymi kontynentami, kontynenty zaś jedynie bardzo wielkimi wyspami. Ta wyraźnie zarysowana plama lądu była absolutnie doskonała, a jednocześnie zagubiona, jak luźna kartka, na której ją wykreślono. Nie było tu żadnego odniesienia do stałego lądu. Cała reszta świata została pominięta milczeniem. Nigdy nie widziałam bardziej samotnej wyspy.

ISTNIEJE RZECZYWIŚCIE wiele wysp tak bardzo oddalonych od kraju macierzystego, że trudno umieścić je na jego mapach. Najczęściej są one pomijane; czasem jednak sadza się je w kartograficznej oślej ławce: w ciasnej ramce, zepchniętej na sam brzeg,

z własną skalą, ale bez informacji o rzeczywistym położeniu. Stają się wtedy przypisami do danego kraju, w pewnym sensie zbędnymi, ale daleko ciekawszymi niż jego masywny kontynentalny korpus.

Zresztą, to zależy od punktu widzenia, czy na przykład → **Wyspa Wielkanocna (100)** jest wyspą odległą. W każdym razie jej mieszkańcy, Rapa Nui, nazywają ją Te Pito o te Henua, „Pępkiem Świata”. Każdy punkt pozbawionej krańców, kulistej Ziemi może stać się punktem centralnym.

Tylko z perspektywy stałego lądu taka wyspa, będąca efektem działalności aktywnych i wygasłych wulkanów, jest wyspą odległą. Fakt, że podróż statkiem do najbliższego lądu zajęłaby wiele tygodni, sprawia, że w wyobraźni mieszkańców kontynentu staje się ona miejscem idealnym; kawałek ziemi otoczony wodą zdaje się doskonałą przestrzenią do przeprowadzania utopijnych eksperymentów i zakładania ziemskich rajów: na leżącej na południowym Atlantyku wyspie → **Tristan da Cunha (48)** w XIX wieku siedem rodów pod ojcowskim przewodnictwem Szkota Williama Glassa żyło w małej komunistycznej wspólnocie. Berliński dentysta doktor Ritter, zmęczony cywilizacją i światowym kryzysem gospodarczym, założył w roku 1929 na jednej z wysp Galapagos (→ **Floreana (92)**) pustelnię, w której zamierzał zrezygnować ze wszystkich zbędnych rzeczy, również z ubrania. Zaś Amerykanin Robert Dean Frisbie zamieszkał w latach 20. XX wieku na atolu → **Pukapuka (88)** na Pacyfiku, gdzie – jak to się zdarza w klasycznych dziełach literatury o morzach południowych – odnalazł w stosunkach międzyludzkich wyjątkową i godną

pozazdrosczenia swobodę. Modelową scenerią takich doświadczeń jest właśnie wyspa, którą wyobrażamy sobie w stanie dziewiczym, jako raj przed upadkiem, jako istotę pozbawioną wstydu, a jednocześnie niewinną.

FASCYNACJI miejscami odosobnionymi uległ również kalifornijski żeglarz George Hugh Banning, który na początku XX wieku jako prosty marynarz pływał po Pacyfiku, pragnąc gorąco stać się ofiarą morskiej katastrofy. Było mu obojętne, gdzie do tego dojdzie, *jeśli tylko będzie to opuszczone przez Boga miejsce, ze wszystkich stron otoczone wodą*. Ale na początku miał pecha i z rozczarowaniem musiał stwierdzić: *Przybijaliśmy tylko do „ciekawych wysp”, jak Oahu czy Tahiti, gdzie opakowania po gumie do żucia i amerykańskie słowa pojawiają się równie często co skórki od banana i wiatr szepczący wśród palmowych liści*.

W końcu jednak dopisało mu szczęście i mógł dołączyć do wyprawy udającej się na wody meksykańskie na jednym z pierwszych jachtów o napędzie spalinowo-elektrycznym. Ekspedycja skierowała się w stronę wysp południowej Kalifornii (→ **Socorro (110)**), o których wiedział na pewno, że nie były nigdy odwiedzane, bo – jak mówiono ludzie – nic na nich nie ma. Gdy przed wyruszeniem w drogę ktoś zapytał, co można tam znaleźć, Banning odpowiedział: *Nic, nic – i to właśnie jest piękne*.

PIĘKNO NICOŚCI prowokowało też ekspedycje wyruszające do krainy wiecznych lodów (→ **Wyspa Rudolfa (30)**) w poszukiwa-

niu niematerialnych punktów biegunowych, po tym jak narody podróżnicze odkryły już i podzieliły między siebie wszystkie światy bogate w roślinność i surowce.

I tak na przykład antarktyczna → **Wyspa Piotra I (132)** była przez długi czas solą w oku tych, którzy lubią zaznaczać swą obecność. Jej poskromiciel mógł być pewien, że przejdzie do historii. Trzy ekspedycje bezskutecznie próbowały wylądować na tym niemal całkowicie zamrożonym skrawku lądu. Udało się to dopiero w roku 1929 – 108 lat po odkryciu wyspy – i aż do lat 90. XX wieku więcej osób postawiło stopę na Księżycu niż na jej brzegach.

ODLEGŁE WYSPY są nieosiągalne w dwojakim sensie. Trudno do nich dotrzeć, trudno do nich przybić (o ile jest to w ogóle możliwe), i nawet gdy próby kończą się powodzeniem, wytęskniony kraj okazuje się – jakby nie było tego wiadomo już wcześniej – pustynny i nieprzydatny. Sprawozdania z ekspedycji są do siebie podobne. Porucznik Charles Wilke pisał: *Wyspa* → **Macquarie (78)** *jest zupełnie pozbawiona atrakcji*. A kapitan James Douglas stwierdził: *To najżałośniejsze miejsce przymusowego wygnania, jakie można sobie wyobrazić*. Anatole Bouquet de la Grye już na sam widok → **Wyspy Campbella (96)** robił się *smutny*, a George Hugh Banning, miłośnik bezludnych wysp, relacjonował: → **Socorro (110)** *wyglądała naprawdę żałośnie. Przypominała mi stóg siana, spalony do połowy i ugaszony przez deszcz, niezdolny zająć się płomieniem, leżący w czarnej kałuży*.

•

OCEAN ARKTYCZNY

Wyspa Samotności (Rosja)

NORW. *Ensomheden* | ROS. *Ostrow Ujedinienija* [„Wyspa Odosobnienia”]

20 km² | niezamieszkała

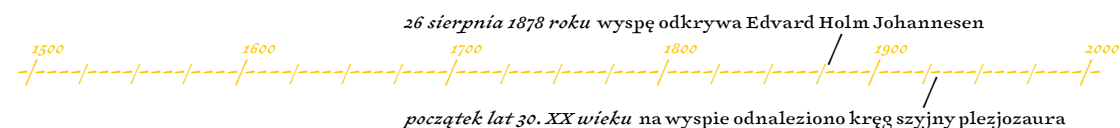

300 km
-----/→ Ziemia Północna

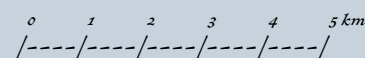
330 km
-----/→ Nowa Ziemia

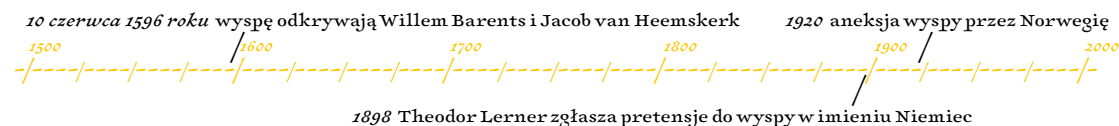
660 km

--/--/--/→ Wyspa Rudolfa (30)

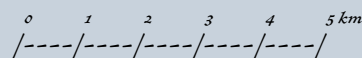

Wyspa Samotności leży na Oceanie Arktycznym – na Morzu Karskim. Dokładnie odpowiada swojej nazwie: jest bezludna i zimna, zimą otoczona krą; średnia temperatura roczna to około -16°C , w pełni lata termometr wskazuje czasem kilka stopni powyżej zera. // Wyspa jest niezamieszkała. Stara stacja tonie w śniegu, opuszczone budynki śpią na ramieniu zatoki, skąd roztacza się widok na cienką mierzęgę za zamarzniętym bagnem. // Na wyspie zostaje odnaleziony krąg szyjny pradawnego smoka. Parę lat później okręt podwodny niemieckiej marynarki ostrzeliwuje granatami stację meteorologiczną, niszczy baraki, zabija załogę – Wyspa Samotności zostaje zbombardowana w ramach operacji *Wunderland*, jest to jeden z jej ostatnich epizodów. // W czasach zimnej wojny Rosjanie odbudowują stację, która staje się jedną z największych stacji polarnych Związku Radzieckiego. W niepamięć odchodzi dawna nazwa nadana wyspie przez kapitana z Tromsø – Wyspa Samotności po rosyjsku będzie od teraz Wyspą Odosobnienia. Odwiedzający nie jest już więźniem, ale pustelnikiem, który w milczeniu spędza na lodowej pustyni część życia, by wrócić potem na stały ląd jako święty. // Resztki prowiantu leżą zamrożone w zielonym drewnianym baraku, tak samo jak przyrządy do pomiaru ciśnienia, temperatur, kierunku wiatru, promieniowania rozproszonego i wysokości chmur. Deszczomierz skrył się pod śniegiem. Na ścianie wyłożonej tapetą w palmy wisi portret Lenina z bródką w klin. W dzienniku dokładnie odnotowano prace konserwatorskie głównego mechanika, poziom oleju i benzyny w poszczególnych maszynach. Ostatni wpis przecina wszystkie rubryki, czerwonym flamastrem ktoś zanotował: *23 listopada 1996 roku. Dziś przyszedł rozkaz ewakuacji. Woda wypuszczona, generator Diesla wyłączony. Stacja jest...* Ostatnie słowo nieczytelne. Witamy w kraju samotności.

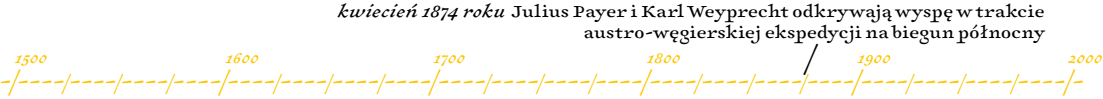
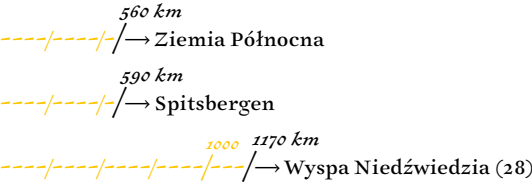
Niebo jest zachmurzone, ale barometr idzie w górę, gdy 30 czerwca 1908 roku o godzinie 2.00 w nocy siedmiu zapalonych miłośników ptaków, czterech preparatorów i jeden rusznikarz docierają na parowcu Strauß do południowego portu na Wyspie Niedźwiedziej. Na pokładzie jest między innymi Hans Freiherr von Berlepsch, pomysłodawca objęcia ptaków ochroną prawną. Na szyi ma lornetkę, a w herbie pięć papug – z łaski Barbarossy. W ciszy nasłuchuje odgłosów z ciemności, lęgowego śpiewu ptaków, który znał do tej pory tylko z książek. // Rano panowie trafiają z parowca kilka fulmarów i nurzyków, młodą mewę modroziobą i dużą mewę siodłą. Po plaży bezładnie biegają gromady młodziutkich mew białych. Przyjaciele ptaków chwytają i biorą na pokład kilka z nich, jeszcze pokrytych szarym puchem: dwie zostaną przy życiu, reszta będzie zabita i wypatroszona. Na skalistych gniazdach siedzą alki. // Ktoś trafia mewę żółtonogą, która okazuje się jednak małą mewą srebrzystą. Ktoś inny chwytą perkoza rdzawoszyjnego. Na łodzi odkrywają wydrzyka o długim ogonie, a na jeziorze lodowcowym są nawet markaczki. Na kamienistym brzegu strumienia trafiają samice sieweczki obrożnej, a para śnieguł krąży wokół nich z zawziętością, która zdradza, że w pobliżu musi być gniazdo; niestety jest jeszcze puste. Para wydrzyków ostrosternych powietrznymi manewrami również próbuje odwrócić uwagę od gniazda. W płytkiej niecce w mchu mężczyźni znajdują jaja w barwach ochronnych: oliwkowe w ciemne plamki. Ptasi baron wybiera cztery pełne lęgi i część piątego i w chustkach niesie je na pokład. Pozostali przybysze wśród tysięcy nurzyków z utęsknieniem wypatrują alki zwyczajnej. Rozlegają się strzały i pięknie opierzony egzemplarz spada do wody. Wspaniały dowód obecności alki na Wyspie Niedźwiedziej. Przyjaciele ptaków są zadowoleni. Gdy oni oglądają swą zdobycz, gromada mew białych pożera na plaży resztki martwego walenia.

Wyspa Rudolfa Ziemia Franciszka Józefa (Rosja)

również Ziemia Arcyksięcia Rudolfa | ROS. Ostrow Rudolfa

297 km² | niezamieszkała

W temperaturze -50°C jadą zaprzęgiem na północ. Z zapasem 30 funtów niedźwiedziego mięsa w stronę kolejnego równoleżnika. Błyszczące korpusy gór lodowych trzeszczą w słońcu. Łapy psów zaprzęgowych zostawiają na śniegu krwawe ślady. Roślinności niewiele, wszędzie biało – dokładnie tak jak na mapie. Białych plam jest coraz mniej; zostało już tylko kilka na krańcach kuli: ziemia niczyja, miejsca pozbawione kierunków świata. Nikt nie dotarł jeszcze do nieruchomego punktu decydującego o ustawieniu kompasu, zagadka bieguna nie została jak dotąd rozwiązana: niejeden podróżnik wciąż jeszcze marzy o otwartym morzu ocieplanym przez Gólsztrom, o wygodnym szlaku morskim, białej drodze do Indii. // Zostawiają sanie, śpią w szczelinach lodowców i pieszo idą dalej na północ, na czele porucznik Julius Payer, zdobywca ponad 30 szczytów alpejskich i kierownik ekspedycji na lądzie. Ale to tutaj nie jest lądem. To kolejna wyspa, nawet jeśli Payer nadaje jej nazwę lądu, jak całemu nowo odkrytemu archipelagowi. Nazw ma pod dostatkiem, bez wytchnienia nadaje wyspom, lodowcom i przylądkom nazwy związane z miejscami narodzin swych młodzieńczych miłości, dobroczyńcami, kolegami, arcyksiężętami i synem cesarzowej Sissi; rozsławia kraj rodzinny w krainie lodu; w imię ojczyzny uwiecznia imię ojca ojczyzny. // Kompas pokazuje, że przekroczyli 82. stopień szerokości północnej, kolejną niewidoczną linię w śniegu, którą porucznik oznacza na swojej nieprzydatnej mapie. Wieczorem docierają na skraj Ziemi Arcyksięcia. Zamiast żeglownego morza rozciąga się przed nimi wielka otwarta przestrzeń – w ramie z lodowych gór. Na horyzoncie majaczą chmury jak górskie pasma. // Po raz ostatni porucznik kreśli na papierze swobodne linie: przylądek Felder, przylądek Sherard Osborn i południowy cypel Ziemi Petermanna. Wbijają w kamień flagę austro-węgierską, w szczelinę skalną wrzucają butelkę z listem, zamrożone słowa, wiadomość dla przyszłych świadków: *Przylądek Fligely, 12 kwietnia 1874 roku. 82°5', punkt najdalej wysunięty na północ. Tutaj droga się kończy.*

A

arête (FRANC.) grzbiet
górski

B

bahía (HISZP.) zatoka
baía (PORT.) zatoka
baie (FRANC.) zatoka
basin (ANG.) basen
bay (ANG.) zatoka
beach (ANG.) plaża
bight (ANG.) zatoka
bluff (ANG.) klif
bre (NORW.) lodowiec
buchta (ROS.) zatoka
bukt (NORW.) zatoka

C

cabo (PORT., HISZP.) przylądek
cachoeira (PORT.) wodospad
cap (FRANC.) przylądek
cape (ANG.) przylądek
cerro (HISZP.) szczyt
costa (HISZP.) wybrzeże
cova (PORT.) mała zatoka
cove (ANG.) mała zatoka
cratère (FRANC.) krater
creek (ANG.) strumień

E

elv (NORW.) rzeka
ensenada (HISZP.) zatoka
enseada (PORT.) zatoka

F

falaise (FRANC.) klif
fjell (NORW.) góra

G

gora (ROS.) góra
glen (SZKOCKI) dolina
gulch (ANG.) wąwóz

H

hall (NORW.) stok
hamna (NORW.) port
hana (JAP.) cypel
harbour (ANG.) port
head (ANG.) przylądek
hill (ANG.) wzgórze
holme (NORW.) wyspa

I

île (FRANC.) wyspa
ilha (PORT.) wyspa

ilhéu (PORT.) wyspa,
mała wyspa
isla (HISZP.) wyspa
island (ANG.) wyspa
isle (ANG.) wyspa
islet (ANG.) wyspa,
mała wyspa
islote (HISZP.) wyspa,
mała wyspa

J

jima (JAP.) wyspa

K

kapp (NORW.) przylądek
kyst (NORW.) wybrzeże

L

lac (FRANC.) jezioro
lago (PORT., HISZP.) jezioro
lagon (FRANC.) laguna
lagoon (ANG.) laguna
laguna (ROS.) laguna
lake (ANG.) jezioro
lednik (ROS.) lodowiec

M

massif (FRANC.) masyw górski
mont (FRANC.) góra
monts (FRANC.) góry
morro (HISZP.) masyw skalny
motu (POLINEZ.) wyspa koralowa
mount, mountain (ANG.) góra
mullach (SZKOCKI) szczyt
mys (ROS.) przylądek

O

odde (NORW.) cypel
ostrow (ROS.) wyspa
øy (NORW.) wyspa
oziero (ROS.) wyspa

P

pass, passage (ANG.) przesmyk
passe (FRANC.) przesmyk
peak (ANG.) szczyt
peninsula (ANG.) półwysep
pic (FRANC.) szczyt
pico (PORT., HISZP.) szczyt
pik (ROS.) szczyt
plain (ANG.) równina
platå (NORW.) płaskowyż
plateau (ANG., FRANC.) płaskowyż
playa (HISZP.) plaża
point (ANG.) cypel

pointe (FRANC.) cypel
połuostrów (ROS.) półwysep
ponta (PORT.) cypel
port (ANG., FRANC.) port
porto (PORT.) port
proliw (ROS.) cieśnina
puerto (HISZP.) port
punta (HISZP.) cypel

R

range (ANG.) łańcuch górski
ravine (FRANC.) wąwóz
reef (ANG.) rafa
écif (FRANC.) rafa
ridge (ANG.) grzbiet górski
rio (HISZP.) rzeka
river (ANG.) rzeka
rivière (FRANC.) rzeka
roca (HISZP.) skała
roche (FRANC.) skała
rock (ANG.) skała

S

slette (NORW.) równina
stac (SZKOCKI) wyspa skalna
strait (ANG.) cieśnina

T

topp (NORW.) szczyt

V

vallée (FRANC.) dolina
valley (ANG.) dolina
vatn (NORW.) jezioro
versant (FRANC.) zbocze
vik (NORW.) zatoka
volcán (HISZP.) wulkan

W

wodopad (ROS.) wodospad
wan (JAP.) zatoka
wulkan (ROS.) wulkan

Y

yama (JAP.) góra

Z

zaliw (ROS.) zatoka

A

Acapulco 106
Acuña Island 127
Adamstown 103
A Dyibó 41
Afryka 58, 60
Ahurei 73
Ahurei Bay 73
Ailsa Craig 127
Aitken Cove 127
Akananue Bay 73
Akatomira Bay 73
Alaid 82, 83
Albatross Point 91
Albuquerque
 Afonso de 36
Alert Bay 91
Alfredfjellet 29
Allan Point 65
Alor Pinyu 57
Álvarez Victoriano 106
Am Plasdair 35
Amsterdam 21, 53, 62
Anare Station 79
Anarua Bay 73
Anatauri Bay 73
Anchorage Bay 91
Anchorstock Point 49
Anderssenbukta 133
Andresen Adolf
 Amandus 128
Angairao Bay 73
Anganchi 41
Anglia 90
Annobón 33, 40
Ano Bom 40
Anson Bay 87
Anson Point 87
Antarctic Bay 97
Antarcticfjellet 29
Antarktyda 58, 78, 126,
 128, 130, 132
Antypodów, Wyspa 68, 90
Anvil Peak 105
Apaan Bay 119
Araido-to 82
Araveke 71
Arcyksięcia Rudolfa,
 Ziemia 30
Area 73
Arête des Djinns 59
Aria Richard 36
Arnaud Ramón de 106
Asanga 117
Ascension Island 36

Asilo de la Paz 93
Asimutodden 133
Ascensão 36
Atanui Bay 73
Atlantyda 7
Atlasowa, Wyspa 68, 82
Atunu 117
Aual 41
Auroa Point 73
Auroraholmen 133
Aurora Point 79
Australia 34, 56, 58, 64,
 78, 86
Australskie, Wyspy 72
Austryggen 133
Autea Point 73
Ava Passage 123

B

Bahia Ate 41
Bahía Chatham 121
Bahía Chupones 75
Bahía Cornwallis 111
Bahía Cumberland 75
Bahia de A Jabal 41
Bahia de Aual 41
Bahía de La Pérouse 101
Bahía del Correo 93
Bahía Iglesias 121
Bahía Padre 75
Bahía Tierra Blanca 75
Bahía Tres Puntas 75
Bahía Vargas
 Lozano 111
Bahía Villagra 75
Bahía Wafer 121
Baia do Caniço 39
Baie Americaine 59
Baie de la Hébé 59
Baie de la Pince 107
Baie du La Pérouse 59
Baie du Marin 59
Baily Head 128, 129
Ball Bay 87
Banaba 68, 94
Banks Point 43
Banning George
 Hugh 14, 15, 110
Barauna Almiro 44
Barents Willem 28
Barentsa, Morze 28
Barn Long Point 43
Barrière des récifs 67

Barton Pass 61
Barton Point 61
Base Decepción 129
Base Orcadas 127
Base Martin
 de Viviers 63
Basilisk Peak 51
Bauer Bay 79
Bayo Alcyone 121
Beach Point 51
Beechey Frederick
 William 80
Bellingshausen Fabian
 Gottlieb von 132
Bellingshausen
 Island 51
Bering Vitus 104, 114
Beringa, Morze 104, 114
Berlanga Tomás de 92
Berlepsch Hans
 Freiherr von 28
Bernacchi Head 131
Big Green Hill 49
Big Gulch 49
Big Point 49
Big Sandy Gulch 49
Bird Rock 87
Bjørnøya 28
Blue Lake 109
Boatharbour Bay 49
Boatswain Bird
 Island 37
Bocage Michel du 106
Bogevika 29
Bokak 84
Bollons Islands 91
Bonaparte Napoleon 16, 42
Bonito Benito 120
Borchgrevink Bay 97
Boreray 35
Bounty Bay 103
Bouquet de la Grye
 Anatole 15, 96
Bouvet de Lozier Jean-
 Baptiste Charles 46
Bouveta, Wyspa 33, 46
Bouvetøya 46
Braithwaite 110, 111
Brando Marlon 102
Bransfield Edward 128
Brava 32, 38
Brazylia 44
Briand de la Feuillée
 Jean-Marie 66
Bristow Abraham 94

Brytyjskie, Wyspy 90
Broch Olaf Anton 132
Broken Tooth 37
Brothers Point 79
Browns Bay 127
Bruny d'Entrecasteaux
 Joseph 108
Buchanan Point 127
Buchanan Stream 97
Buchan Bay 127
Buchtą Alajdska 83
Buchtą Bakłan 83
Buchtą Siewerną 83
Buchtą Tieplic 31
Buckles Bay 79
Burnt Pine 87
Buttermilk Point 43
Bwdije 85
Bwokwia 85
Byron John 21, 88

C

Cabezas Juan 120
Cabo Atrevido 121
Cabo Dampier 121
Cabo Descubierta 121
Cabo Henslow 111
Cabo Lionel 121
Cabo Middleton 111
Cabo Norte 101
Cabo O'Higgins 101
Cabo Pearce 111
Cabo Regla 111
Cabo Roggeveen 101
Cabo Sur 101
Cachaço 39
Caldwell David 74
Caleta Anakena 101
Caleta Grayson 111
Campbella, Wyspa 15,
 16, 68, 96
Campo Baixo 39
Camp Stream 97
Cap Chivaud 59
Cap de la Meurthe 59
Cap de l'Antarès 59
Cap de l'Héroïne 59
Cap du Gallieni 59
Cap du Gauss 59
Cape Anderson 127
Cape Davidson 127
Cape Flannery 51
Cape Geddes 127

Cape Hartree 127
Cape Mabel 127
Cape Murdoch 127
Cape Robertson 127
Cape Roca 127
Cape Star 79
Cape Toucher 79
Cape Valavielle 127
Cape Whitson 127
Cap Vertical 59
Caroline Point 79
Carrick Bay 79
Cascade 87
Cascade Bay 87
Cascade Point 115
Castle Rock Point 43
Catherine Point 37
Catoodden 47
Cattle Bay 97
Cave Gulch 49
Cave Point (Tristan da Cunha) 49
Cave Point (Wyspa Antypodów) 91
Cemetery Bay 87
Central Plateau 91
Cerro Agudo 75
Cerro Alto 75
Cerro Damajuana 75
Cerro El Yunque 75
Cerro Iglesias 121
Cerro La Piña 75
Cerro Pajas 93
Cerro Portezuelo 75
Cerro Puhí 101
Cerro Tres Puntas 75
Cerro Tuutapu 101
Charles 92
Chassiron
 Martin de 106
Chile 74, 100
Christensen Lars 132
Christian Fletcher 102
Cirque aux Mille Couleurs 59
Claesz de Hillegom
 Harwick 54
Clarence Bay 37
Cleef Alfred van 62
Clippertona, Wyspa 17, 18, 69, 80, 106
Cockburn Island 80
Cocoanut Bay 37
Collins Head 87
Collins Point 129
Comfortless Cove 37
Complex Point 97
Conachair 35
Cooka, Wyspy 88
Cook Island 51
 Cook James 46, 50, 86
Cook Point 97
Coral Bay 109
Cordón Escarpado 75
Cormorant Point 79
Cossack Rock 97
Courrejolles Point 97
Cova de Mar 39
Crater Bay 91
Cratère Antonnelli 63
Cratère de l'Olympe 63
Cratère Herbert 63
Cratère Supérieur 63
Cratère Vénus 63
Crawford Point 49
Crête de la Novara 55
Cricket Valley 37
Crimson Hill 129
Crista de Galo 44, 45
Cross Hill 129
Crozeta, Wyspy 58
 Crozier Francis 130
 Crusoe Robinson 74
Crystal Bay 37
 Cunha Tristão da 48
Cust Point 61
Cuthbertson
 Snowfield 127
Czagos 60

D
Dalnoi Point 115
Danger Islands 88
Dark Slope Crater 37
 Darwin Charles 56, 100
Davis Bay 79
 Davis Edward 100, 120
Davis Point 97
Deadman's Bay 49
Deadwood Plain 43
Deans Point 65
Deep Gulch 49
Deep Valley Bay 43
Denham Bay 109
Dent Island 97
Depressions 91
Desejado 44, 45
Devil's Cauldron 37
Devil's Riding School 37
Diego Garcia 18, 53, 60
 Diemen Anthonie van 62
Direction Island 57
Dobrej Nadziei, Przylądek 46
Donkey Plain 43
Double Point 79
Douglas Bay 79
 Douglas James 16
Douglas Strait 51
Down Rope 103
Drumsite 65
Dry Gut Bay 43
Dùn 35
Duncombe Bay 87
Dyo Dyo 41

E
 Earhart Amelia 76
 Earhart Light 77
East Cape 97
East Island 61
East Jew's Point 49
East Point 61
Echo 81
Eclipse Bay 61
Eclipse Point 61
Edinburgh of the Seven Seas 21, 49
Egeria Point 65
Egeria Rock 109
Egg Island 43
Ekwador 92
 Elcano Juan Sebastián de 62
 Eld Henry 78
Eldorado 7
Ellasjøen 29
Empreneur 81
Engelskelva 29
English Bay 37
Enseada da Cachoeira 45
Enseada do Príncipe 45
Enseada dos Portugueses 45
Ensomheden 26
Entrance Point 129
Erebus Point 97
Esmarchkysten 47
Evaodden 133

Evjebukta 29
Ewer Pass 127

F
Faea 117
Fajã d'Água 39
Falaise d'Entrecasteaux 63
Falklandy 126
Fangataufa 18, 68, 80
Farefatu 123
Fatapu Point 117
Fausse Pointe 63
Feniks 76
Fenner Creek 105
Fenner Lake 105
Ferguson Bay 51
Ferguson Hill 65
First Bluffs 115
First Lagoon Gulch 49
Firth Raymond 116
Fitchie Bay 127
Flagstaff 43
Flagstaff Bay 43
Flat Rock 43
Fligely 30
Floreana 13, 17, 18, 68, 92
Flying Fish Cove 65
Fogo 38
Fono vai Korokoro Point 117
Fontainhas 39
Fox 81
Framnæsodden 133
Franciszka Józefa, Ziemia 30
Francja 54, 58, 62, 66, 106
 Franklin John 130
Franklina, Wyspa 125, 130
Fraser Point 127
Frégate 81
 Frisbie Robert Dean 13, 88
Fuglefjellet 29
Fudzi 82
Fumarole Bay 129
Furna 39

G
Gabriel de Castilla Station 129
Galapagos 13, 18, 92, 100

Gama Vasco da 44
Gannet Bay 37
Garden Cove 115
Gaspar Rico 84
George Island 43
Georgetown 37
Gill Point 43
Gipsy's Gulch 49
 Gissler August 20, 120
 Glass William 13, 48
Główny 83
Glen Bay 35
Glencot 43
Gob an Dùin 35
Goddard Hill 129
Gomez Island 97
Gora Osobaja 83
Gora Parazit 83
Grande Marmite 63
Grandes Ravines 63
Grand Récif 107
Graptolite Island 127
Gravodden 29
Great Hollow 43
Great Stone Top 43
Green Gorge 79
Green Hill 49
Grenlandia 10
Greta Beach 65
 Grijalva Hernando de 110
Guam 112
Gwinea Równikowa 40

H
Halfmoon Bay 79
Half Tree Hollow 43
Halfway Beach 49
Hambergfjellet 29
Handspike Point 79
Hanga Piko 101
Hanga Roa 101
Hanitch Hill 65
Hasselborough Bay 79
 Hasselborough Frederick 78, 96
Haussvatnet 29
Hawadax 104
Hawaje 84
 Heemskerck Jacob van 28
Hélène 81
Helsinki 7
Herald Islets 109
Herd Point 51

Herwighamna 29
Hewison Point 51
Hickshall Point 43
High Bluffs 115
High Hill 43
High Peak 43
Himalaje 9
Hiort 34
Hiraiwa-wan 113
Hira Rock 119
Hiri Bay 73
Hirta 34, 35
Home Bay 95
Home Island 57
Hooker Stream 97
Hook Keys 97
Hornvika 29
Horsburgh Island 57
Horse Pasture 43
Horse Pasture Point 43
Horse Point 43
Horse Ridge 43
Hottentot Gulch 49
Hottentot Point 49
Howland 68, 76
Hummock Point 37
Hurd Point 78, 79
Hutchinson Bluff 109
Hutuiti 101

I
Igielny, Przylądek 46
Île Amsterdam 62
Île de France 66
Île de la Passion 106
Île de la Possession 58
Île de la Prise de Possession 58
Île des Sables 66
Île Saint-Paul 54
Ilha da Rachada 45
Ilhéu da Areia 39
Ilhéu de Cima 39
Ilhéu Grande 39
Ilhéus do Rombo 39
Iōtō 112
Isla Alejandro Selkirk 21
Isla Anublada 110
Isla Caldwell 93
Isla Cónico 121
Isla da Pascua 100
Isla Decepción 128
Isla del Coco 120

Isla Manuelita 121
Isla Más Afuera 21
Isla Más a Tierra 20, 74
Isla Muela 121
Isla Santa Clara 75
Isla Santo Tomás 110
Islas Dos Amigos 121
Isla Tortuga 41
Isle de Jeanette Marie 97
Isle Penantipode 90
Islote Campeón 93
Islote El Verdugo 75
Islote Enderby 93
Islote Juanango 75
Islote Vinilla 75
Islote Tautara 101
Iwo Jima 68, 112

J
Jacks Hill 65
Jacquemart Island 97
 Jacquemart Jacques-Marie 96
Jamestown 43
Japonia 112
Jessie Bay 127
 Johannesen Edvard Holm 26
John D. Point 65
Jones Point 65
Juan Fernández 20, 74
Judith Tephra 109

K
Kamwome 85
Kangoku-iwa 113
Kapeiatu 123
Kapp Ågot 29
Kapp Circoncision 47
Kapp Dunér 29
Kapp Elisabeth 29
Kapp Fie 47
Kapp Forsberg 29
Kapp Hanna 29
Kapp Harry 29
Kapp Ingrid 133
Kapp Kåre 29
Kapp Kolthoff 29
Kapp Levin 29
Kapp Lollo 47
Kapp Malmgren 29

Kapp Maria 29
Kapp Meteor 47
Kapp Nilsson 29
Kapp Norwegia 47
Kapp Olsen 29
Kapp Posadowki 29
Kapp Ruth 29
Kapp Valdivia 47
 Karena Maihiva 71
Karoliny 98
Karskie, Morze 26
Karuteke 123
Kavake 71
Kendal Terrace 129
Kermadec 108
Kilo 81
Kingston 87
Kiribati 94
Kirk Stream 97
Kitano-hana 113
Kiwibukta 133
Klapa Tuju 57
Kobbekbukta 29
Koko 71
Kokosowa, Wyspa 20, 69, 120
Kolbukta 29
Kostaryka 120
Kurylskie, Wyspy 82
Kurima 71
Kutake Yashi 119
Kvalrossbukta 29
Kvalvika 133

L
Labourage et Pâturage 59
Lac Cratère 55
Lac Perdu 59
Lady Hill 37
Lae 76
 La Fargue Jean de 66
Lago a Pot 41
La Grande Coulée 59
Laguna Siewiernaja 27
Lake Te Roto 117
Laksvatnet 29
Langdon Point 79
La Quille 55
Lars Christensen-toppen 133
Larsøya 47
La Tour Blanche 59

L’Au-delà 59
Lauria 126
Laurie 124, 126
Lava Point 109
Låvebrua Island 129
Lednik Middendorfa 31
Leeward Island 91
Lemon Valley Bay 43
Lerner Theodor 28
Les Aiguilles 59
Les Deux
 Rouquines 59
Liblin Marc 72
Lilian Point 95
Lindbergh Charles 76
Lindsay 46
Liverpool Island 46
Longbluff 49
Long Ledge 43
Long Range 43
Longwood 43
Lorenz Rudolf 92
Los Angeles 7, 76
Lot’s Wife 43
Lotuma 123
Low Point 65
Lusitania Bay 79
Lykketoppen 47
Lyon Point 49

M

Mábana 41
Mabel Island 127
Macaroni Point 129
MacAskill Island 98
Macdougall Bay 127
Mackenzie
 Peninsula 127
Maconochie Alexander 86
Macquarie 15, 68, 78
Magellan
 Ferdinand 21, 70
Major Lake 79
Måkeholmen 29
Make Meretuini 72
Malpassée 59
Mamama 39
Manati Bay 43
Manga Manga 71
Maomao Point 73
Mare Pacifico 70
Margaret Beaches 65
Mariany 118

Mariański, Rów 9, 118
Marianne Point 61
Marion du Fresne
 Marc-Joseph 58
Mars Bay 37
Marshalla, Wyspy 84
Marsylia 96
Martin Point 65
Mataakau Passage 123
Matapu Point 73
Matauea 89
Matautu 117
Matau Tu 89
Mataveri 101
Matiriteata 123
Mato Grande 39
Maturi 123
Maunga Orito 101
Maunga O Tu’u 101
Maunga Puakatike 101
Maunga Terevaka 101
Mauritius 60, 66
Mawson Point 79
Maynard Hill 115
McArthur Point 37
McDonald Point 97
McKenzie Daniel 76
McPherson Point 65
Medwin Point 65
Megaera 54
Meksyk 106, 110
Melville Highlands 127
Mendaña Alvaro de 88
Menhir 97
Methuen Cove 127
Meyer Islands 109
Michajlovnodden 133
Middlegate 87
Middle Island 61
Midtryggen 133
Mikronezja 98
Milne Islets 109
Mirinuku 71
Miseryfjellet 29
Moby Dick 59
Monowai Island 97
Mont Branca 59
Mont de la Dives 63
Mont de l’Alouette 59
Mont des Cratères 59
Mont du Mischief 59
Monte da Ponta Verde 39
Monte Gratao 39
Mont Fernand 63

Monts Jules Verne 58, 59
Monument Harbour 97
Moore Thomas 46
Moorman Scott 84
Morgenstiernekysten 47
Morrell Island 51
Morrell Point 51
Morro Largo 39
Mortlock Islands 122
Mortlock James 122
Moruroa 80
Mosbytoppen 47
Moto-Yama 113
Motu Ko 89
Motu Kotawa 89
Motu Marotiri 101
Motu Nui 101
Moumoukai 109
Mount Actæon 43
Mount Ainsworth 79
Mount Azimuth 97
Mount Bates 87
Mount Blake 79
Mount Cerberus 105
Mount Dumas 97
Mount Eitel 79
Mount Elder 79
Mount Faye 97
Mount Fletcher 79
Mount Galloway 91
Mount Hamilton 79
Mount Harmer 51
Mount Honey 97
Mount Ifould 79
Mount Kirkwood 129
Mount Larsen 51
Mount Law 79
Mount Lyall 97
Mount Maru 119
Mount Motu 73
Mount Olav 49
Mount Pagan 119
Mount Paris 97
Mount Perahu 73
Mount Pitt 87
Mount Pond 129
Mount Power 79
Mount Pukumarū 73
Mount Pukunia 73
Mount Ramsay 127
Mount Susini 127
Mount Togari 119
Mount Vairu 73
Mount Waite 79
Mount Waterhouse 91

Mullach an Eilein 35
Mullach Bi 35
Murray Hill 65
Murray Islands 127
Musgrave 98
Musgrave Thomas 98
Mynors William 64
Mys Auk 31
Mys Borodawka 83
Mys Brorok 31
Mys Chitryj 83
Mys Diewjatka 83
Mys Fligeli 31
Mys Gabermana 31
Mys Germanija 31
Mys Kudrjawcewa 83
Mys Ława 83
Mys Pleczo 83
Mys Podgornyj 83
Mys Połogij 83
Mys Prawyj 83
Mys Rownyj 83
Mys Szriottera 31
Mys Sierdityj 83
Mys Siandriom 83
Mys Stołbowoj 31
Mys Uelmana 31

N

Nahiku 84
Nairobi 7
Napier Island 109
Napuka 68, 70
Nash Point 109
Naughton John 84
Nepean Island 87
Neptunes Bellows 129
Neptunes Window 129
New Rock 129
Ngake (Napuka) 71
Ngake (Pukapuka) 89
Niedźwiedzia,
 Wyspa 24, 28
Noonan Fred 76
Nordhamna 29
Nordkapp 29
Norfolk 16–17, 68, 86, 102
Norfuk Ailen 86
Norris George 46
Norris Point 65
North Cape (Wyspa Antypodów) 91

North Cape (Wyspa Campbella) 97
North East Bay 37
Northeast Harbour 97
Northeast Point
 (Semisopochnoi) 105
Northeast Point
 (Wyspa Bożego Narodzenia) 65
Northeast Stream 97
Northern Plateau 65
North Head
 (Macquarie) 79
North Head
 (Semisopochnoi) 105
North Island 85
North Plains 91
North Point 37
Northwest Bay 97
Northwest Point 65
Norwegiabukta 133
Norwegia 28, 46
Nouvelle Amsterdam 62
Nova João da 36
Nowa Zelandia 90, 96, 108
Nowy Sandefjord 128
Nowy Jork 120
NRD 7, 8
N.S. do Monte 39
Nugent Island 109
Nuggets Point 79
Nukerekia 123
Nukuaafare 123
Nukutera Point 73
Nukutoa 123
Nukutuuruua 123
Nuku Wetau 89

O

Obelisco 45
Observatory Point 61
Ocean Island 94
Ochotskij 83
Ochockie, Morze 82
Oahu 14
Oh Dear 103
O Homo 71
Oire 71
Olavtoppen 47
Old Joan Point 43
Olstad Ola 132
Onamu 71
Ongare 71

Onimo 71
Ooma 95
Oparo Island 72
Orde Lees Islet 91
Orient Bay 61
Orkady Południowe 126
Ostrow Atlassowa 82
Ostrowa Oktiabriata 31
Ostrow Gogenloe 31
Ostrow Piotra I 132
Ostrow Rudolfa 30
Ostrow Ujedenienija 26
Outchitchi 82
Owrażnyj 83
Oziernaja 82
Oziero Miedwieźje 27

P

Pagalu 40
Pagan 68, 118
Palmer Nathaniel 126, 128
Papua-Nowa Gwinea 122
Parcel das Tartarugas 45
Pavillon 81
Payer Julius 30
Payne Point 37
Pedra Oneal 111
Pelelap 98
Pendulum Cove 129
Penfold Point 129
Penguin Bay 97
Penguin Point 97
Perpendicular Head 91
Perret Ridge 105
Petasi 123
Peter I Øy 132
Petrel Point 105
Philip Island 87
Philippson Robert 92
Phosphate Hill 65
Pic du Mascarin 59
Pico Branco 45
Pico do Fogo 41
Pico Quioveo 41
Pigafetta Antonio 70
Pik Bokowoj 83
Pik Głównyj 83
Pillar Bay 37
Pingelap 68, 98, 99
Pingerappu To 98
Pingouin 81
Piotra I, Wyspa 15, 19, 124, 132

Pirie Peninsula 127
Pitcairn 17, 69, 102
Pitcairn Robert 102
Pitkern Ailen 102
Plateau des Petrels 59
Plateau des
 Tourbières 63
Plateau Jeannel 59
Pochnoi Point 105
Podwietrzne, Wyspy 38
Poike 101
Point Blackbourne 87
Point Christian 103
Pointe Basse 59
Pointe de la Novara 63
Pointe de la Recherche 63
Pointe del Cano 63
Pointe de l’Eboulement 63
Pointe des Moines 59
Pointe du Bougainville 59
Pointe Goodenough 63
Pointe Hutchison 55
Pointe Lieutard 59
Pointe Max Douguet 59
Pointe Ouest 55
Pointe Schmith 55
Pointe Sombre 59
Pointe Sud 55
Pointe Vlaming 63
Point Howe 87
Point Hunter 87
Point Lola 127
Point Martin 127
Point Moreno 127
Point Rae 127
Point Ross 87
Point Vincent 87
Pokak 85
Polinezja Francuska 70, 72, 80
Połuostrów
 Władimira 83
Południowe Wyspy
 Kokosowe 56
Południowe Wyspy
 Keelinga 53, 56
Ponta da Costa 39
Ponta da Norte 45
Ponta da Vaca 39
Ponta de Morea 39
Ponta de Pedra 45
Ponta de Rei Fernando 39
Ponta do Alto 39
Ponta do Incenso 39
Ponta do Monumento 45

Ponta dos Cinco
 Farilhões 45
Ponta do Tambouro 39
Ponta do Valado 45
Ponta Façanha 39
Ponta Minhoto 39
Ponta Nhõ Martinho 39
Poor Saan 65
Porpoise Point 37
Port Alfred 59
Port Foster 129
Port Jackson 90
Portland Point 37
Port Louis 60
Porto da Furna 39
Porto de Ançião 39
Porto de Fajã 39
Porto de Tantum 39
Porto do Sorno 39
Port Refuge 57
Possession 21, 52, 58
Possession Point 57
Powell Bay 43
Powell George 126
Preservance Harbour 97
Pribyłowa, Wyspy 114
Pribyłow Gawriił 114
Prison Island 57
Proliv Nejmajera 31
Prospect 109
Prosperous Bay 43
Prosperous Bay Plain 43
Puerto Francés 75
Puerto Inglés 75
Puerto Velasco Ibarra 93
Pukapuka 13, 68, 88, 89
Pukaroa 70
Pukekohu 109
Pulo Ampang 57
Pulo Atas 57
Pulo Blan 57
Pulo Blan Madar 57
Pulo Blukok 57
Pulo Bras 57
Pulo Cheplok 57
Pulo Jambatan 57
Pulo Kambang 57
Pulo Kambing 57
Pulo Labu 57
Pulo Luar 57
Pulo Maria 57
Pulo Pandang 57
Pulo Panjang 57
Pulo Siput 57
Pulo Tikus 57

Pulo Wa-idas 57
Punta Ayora 93
Punta Baja 101
Punta Cook 101
Punta Cormorant 93
Punta Cuidado 101
Punta Freddy 75
Punta Gissler 121
Punta Hueso Ballena 75
Punta Isla 75
Punta Kikiri Roa 101
Punta Lemos 75
Punta Manjob 41
Punta María 121
Punta Meredaxia 75
Punta Norte 75
Punta O’Higgins 75
Punta Olonganchi 41
Punta Pescadores 75
Punta Redonda 101
Punta Rosalia 101
Punta Salinas 75
Punta San Carlos 75
Punta San Juan 101
Punta Sur 93
Punta Suroeste 75
Punta Tosca 111
Punta Truneos 75
Punta Tunquillax 75
Puppy’s Point 87
Pyramiden 133
Pyramid Point 37

Q
Queen Mary’s Peak 49
Quirós Pedro
Fernández de 116

R
Rada Benepu 101
Radiosletta 133
Ragged Top 105
Rakionamo Point 117
Rambler Bay 61
Ramirez de la Díaz
Diego 40
Ramp Point 97
Ramsay
Allan George 126
Randtoppen 47
Rangihoa 71

Ranvik 133
Raoul 68, 108
Rapa 72
Rapa Iti 68, 72
Rapa Nui 13, 100
Rasmussen Marie
Betsy 128
Ratak 84
Ratea 117
Raudvika 133
Ravenga 117
Reani 117
Red Hill 49
Reef Point (Thule) 51
Reef Point (Wyspa
Antypodów) 91
Republika Zielonego
Przylądka 38
Resolution Point 51
Revillagigedo 110
RFN 7
Rhoda Beaches 65
Ringdove Bay 91
Río Genio 121
Ritter Friedrich 13, 92
Robert Rock 43
Robinson Crusoe 69, 74
Roca Sucia 121
Roche Percée 59
Rocher 107
Rochers de la Fortune 59
Rocky Bay 97
Rocky Point (Norfolk) 87
Rocky Point (Wyspa
Bożego Narodzenia) 65
Roggeveen Jacob 100
Ronald Hill 129
Rookery Point 49
Rosenthal Joe 112
Rosja 26, 30, 82
Ross Hill 65
Ross James Clark 46, 130
Rossa, Morze 130
Roto 89
Rough Rock 43
Round Hill (Tristan
da Cunha) 49
Round Hill (Wyspa
Wniebowstapienia) 36
Route Point 127
Rozczarowania,
Wyspy 21, 70
Rozproszone Oceanu
Indyjskiego,
Wyspy 66

Røyevatnet 29
Ruczej Johansena 27
Rudolfa, Wyspa 14, 24, 30
Runaway Beach 49
Rupert’s Hill 43
Rush Point 115
Russeelva 29

S
Saando 123
Saddle Point 79
Saint Helena 42
Salamander Point 51
Salazar Alonso de 84
Salknappen 133
Salomona, Morze 76
Salomona, Wyspy 116
Samotności,
Wyspa 25, 26
San Antonio de Palé 41
Sande fjord 132
Sande fjordbukta 133
Sandell Bay 79
Sandy Bay
(Macquarie) 79
Sandy Bay (Wyspa
Św. Heleny) 43
Sandy Point 49
San Fernando Valley 84
San Ignacio 118
San Juan Bautista 75
Sandwich Południowy 50
Santa Bárbara 39
Santa Cruz 116
Santa María 92
Sanvitores Diego
Luis de 118
São Nicolau 38
São Tomé 38
Sautafi 117
Schmidt Arno 48
Schnabel Johann
Gottfried 48
Scotia Bay 126, 127
Seal Bay 49
Sea Lion Point 115
Selkirk Alexander 20, 74
Sellick Bay 79
Semisopochnoi 68, 104
Sewingmachine
Needles 129
Shag Point 97
Sheila Cove 127

Shomushon 118
Sibylla 85
Silver City 65
Simonovbreen 133
Simpson Point 61
Sisters Peak 37
Skuld 29
Slakhallet 47
Smith Bluff 109
Smith Point 65
Smithson Bight 65
Smith William 128
Smoothwater Bay 97
Smyth Island 84
Soay 35
Socorro 14, 15, 69, 110
Sørbukta 133
Sørhamna 29
Soucek Bay 79
South Bay 91
South East Bay
(Macquarie) 79
South East Bay
(Wyspa
Wniebowstapienia) 37
Southeast Harbour 97
South East Point 129
Southern Plateau 65
Southern Thule 50
South Gannet Hill 37
South Hill 115
South Island 57
South Keeling Islands 56
South Point (Pagan) 119
South Point
(Wyspa Bożego
Narodzenia) 65
South Point (Wyspa
Campbella) 97
South Point (Wyspa
Wniebowstapienia) 37
South Point (Wyspa
Zwodnicza) 129
South Tuman Point 105
South West Bay 37
South West Point
(Macquarie) 79
South West Point (Wyspa
Św. Heleny) 43
Speery Island 43
Spoon Crater 37
Sprekkehallet 133
Spur Reef 61
Stac an Armin 35
Stack Bay 91

Stac Lee 35
Stac Levenish 35
Stac Soay 35
Stany Zjednoczone 76,
104, 114, 118
Stappen 29
Steels Point 87
Steep Point 65
Stella Bay 91
Steller Georg Wilhelm 114
Stevenson Robert Louis 20
St. George 115
St. George Island 114
St Kilda 17, 33, 34
Stonethrow Ridge 129
Stone Top Bay 43
Stonybeach Bay 49
Stonyhill Point 49
Storfallet 133
St Paul’s Point 103
Strauch Dore 92
Stubbings Point 65
Styx 21, 58, 59
Sugarloaf Head 105
Sugarloaf Knob 105
Sugarloaf Peak 105
Sugar Loaf Point 43
Sulphur Island 112
Sunday Island 108
Suribachi-yama 113
Survey Island 97
Suskaralough Point 115
Svalbard 28
Sydney Bay 87
Sydney Point 95
Szczurze, Wyspy 104
Szetlandy
Południowe 128

Ś
Św. Jerzego, Wyspa 68,
111
Św. Heleny, Wyspa 16,
33, 42
Św. Pawła, Wyspa 17,
53, 54

T
Tabiang 95
Tabwewa 95
Tahiti 14, 102

Tait Point 65
Takai 99
Takuu 68, 122, 123
Tanjong Pugi 57
Taongi 68, 84
Tapui Island 73
Tautuma 103
Tauturau Island 73
Tauu 122
Te Alai Motumotu 89
Te Alo i Ko 89
Te Aua Loa 89
Te Aua Oneone 89
Te Ava o te Marika 89
Telefon Bay 129
Telefon Ridge 129
Telok Grongeng 57
Telok Jambu 57
Telok Kambing 57
Telok Sebrang 57
Te Motu o te Mako 89
Te Pito o te Henua 13, 100
Tereufa Point 117
Terra Australis 10, 50
The Barn 43
The Bluff 49
The Briars 43
The Hillpiece 49
The Peak 37
The Ponds 49
Therme Nord 81
Therme Sud 81
The Settlement 65
Third Gulch 49
Thompson’s Bay 43
Thomson Point 127
Thule 32, 50
Thule (wyspa mityczna) 7
Thule Island 51
Tikopia 17, 68, 116
Tilbrook Point 51
Titika 71
Tobiishi-hana 113
Tofteaksal 133
Togari Rock 119
Tolstoi Point 115
Toms Point 65
Tom’s Ridge 65
Transholmen 133
Trindade 32, 44
Trindade i Martim
Vaz 44
Tripot Bay 49
Tristan da Cunha 13, 21,
32, 48

Tromelin 17, 52, 66
Troon 126
Tuamotu 21, 80
Tubuai Bay 73
Tugulu 99
Tuman Head 105
Tuman Point 105
Tunheim 29
Tupiti 71
Turk Reef 57
Turk’s Cap Valley 43
Turtle Bay 109
Tussock Point 79
Tvistein 133
Twitcher Rock 51
Two Boats Village 37

U
Ujong Pulo Dekat 57
Ujong Pulo Jau 57
Ujong Tanjong 57
Ulakaia Hill 115
Unicorn Point 37
Unyax 104
Urd 29
Uruguay Cove 127

V
Valette Island 127
Vallée des
Branloires 59
Vancouver George 72
van Diemena,
Ziemia 130
Verne Jules 58
Versant des Phylicas 63
Vestryggen 133
Victoriaterasse 47
Vila Nova Sintra 39
Village Bay 35
Vincent Point 65
Vogtkysten 47
Volcán Evermann 111
Volcán Rano Kao 101
Volcán Rano Raraku 101

W
Wagner de Bousquet
Eloise 92

Washout Gulch 49
Wasp Island 97
Waterfall 65
Waterfall Bay 79
Waterhouse Henry 90
Western Harbour 103
West Island (Diego
Garcia) 61
West Island (Południowe
Wyspy Keelinga) 57
West Jew’s Point 49
Weyprecht Carl 30
Whale Point 37
Whalers Bay 129
White Bird Island 43
White Hill (Wyspa
Św. Heleny) 43
White Hill (Wyspa
Wniebowstapienia) 37
White Point 43
Wielka Brytania 34, 36,
42, 48, 50, 60, 102
Wielkanocna, Wyspa 13,
18, 69, 100
Wilhelmplatået 47
Wilke Charles 15, 78
Wilson Point 109
Windsor Bay 79
Windwards Islands 91
Wniebowstapienia,
Wyspa 32, 36
Wodopad Jurjewa 83
Wright Point 65
Wulkaniczne, Wyspy 112
Wulkan Alaid 83
Wytoohee 70

Y
Yato 89
York 74
Young’s Rocks 103

Z
Zaliw Otwagi 83
Zapadni Bay 115
Zapiertyj 83
Zavodovskibreen 133
Zielonego Przylądka,
Wyspy 126
Zwodnicza, Wyspa 124,
128, 132

AUTORKA DZIĘKUJE NASTĘPUJĄCYM OSOBOM:

Tim Arne Schramm
Borries Schwesinger
Noemi von Alemann
Stephanie Haack
Sandy Weps
Carolin Regler

JUDITH SCHALANSKY

(ur. 1980) – niemiecka autorka i projektantka książek. Studiowała historię sztuki i projektowanie komunikacji wizualnej. W 2006 opublikowała kompendium typografii *Faktur mon Amour*, które zdobyło wiele nagród z dziedziny designu. Jej literacki debiut, *Blau steht dir nicht*, ukazał się w 2008 roku. Rok później wydała *Atlas wysp odległych*, który uzyskał tytuł Najpiękniejszej Niemieckiej Książki Roku. Jej powieść *Der Hals der Giraffe* zdobyła tytuł Najpiękniejszej Niemieckiej Książki 2012.

Wszystkie wyspy opisane w atlasie przedstawione zostały w tej samej skali: 1:125 000.

TEKST, ILUSTRACJE, PROJEKT GRAFICZNY:

Judith Schalansky

TYTUŁ ORYGINAŁU:

Atlas der abgelegenen Inseln. Fünfzig Inseln, auf denen ich nie war und niemals sein werde

Copyright © by Mare Verlag, Hamburg 2009

Copyright for the Polish edition © by Wydawnictwo Dwie Siostry, Warszawa 2020

Copyright for the Polish translation © by Tomasz Ososiński, 2013

ISBN 978-83-8150-172-9

wydanie II

wydawnictwodwiesiostry.pl

Tłumaczenie książki zostało dofinansowane przez Goethe-Institut ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych Niemiec.

REDAKCJA:

Anna Taraska-Pietrzak, Magdalena Cicha-Kłak

KOREKTA:

Maciej Byliniak

SKŁAD I PRZYGOTOWANIE DO DRUKU:

Piotr Bałdyga

DRUK:

Edica sp. z o.o.

Wydawnictwo Dwie Siostry sp. z o.o.

al. 3 Maja 2 m. 183

00-391 Warszawa

Biblioteki, szkoły, przedszkola, księgarnie i inne instytucje zainteresowane ofertą specjalną zachęcamy do kontaktu z działem handlowym (handlowy@wydawnictwodwiesiostry.pl, +48 577 888 278).

Ta wspaniała książka sięga do prawdziwego sedna podróży – to już nie nerwowe i kompulsywne przemieszczanie się po świecie z popularnym przewodnikiem w ręku, lecz spokojna i dogłębna kontemplacja osobliwości świata. Określenie „palcem po mapie” nabiera tutaj zupełnie innego znaczenia – staje się poznawaniem bardzo osobistym, wręcz zmysłowym. Zgadzam się z Autorką: kartografia powinna zostać uznana za rodzaj literatury, a atlas należy traktować jak tom poetycki.

Olga Tokarczuk

•

Ta fascynująca książka o najodleglejszych miejscach na świecie równie dobrze mogłaby nosić podtytuł: „Pięćdziesiąt miejsc, o których trzeba przeczytać przed śmiercią”.

„New York Times”

Czule wodzimy palcem po mapie; spojrzenie gubi się wśród filigranowych linii, punktów i liter. Czujemy zapach morza, słyszymy fale i mewy, widzimy góry lodowe i skały. Pod stopami czujemy delikatny piasek. Kto otworzy tę prawdziwie urzekającą książkę, będzie mógł, jak niegdyś Robinson Crusoe, na chwilę porzucić świat.

„Die Zeit”

